

злагоди і гальмують демократичні перетворення. Все це вкрай негативно позначається на здатності політичної системи організувати суспільство на досягнення визначених стратегічних пріоритетів розвитку країни.

Соціально-правові практики, які реалізуються в незалежній Україні, мусять спиратися на культуру злагоди, громадянського миру, пошани до свобод і прав людини і на справді демократичне суспільство, яке надає можливість кожному громадянину вільно брати участь у політичному житті, створювати належні умови розвитку культури та освіти, дбати про духовний та моральний стан населення.

В. Д. Воднік, кандидат філософських наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН ЯК УМОВА ПОВБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Проблема розбудови громадянського суспільства в Україні, демократичної, правової держави безпосередньо пов'язана з формуванням правової культури громадян, яке має бути результатом активної діяльності суспільства, усіх його громадян, кожної особи.

У контексті юридико-соціологічного підходу правова культура розглядається у двох площинах: по-перше, як характеристика рівня розвитку правових явищ на певному етапі розвитку суспільства; по-друге, як якісна характеристика сприйняття права і правової поведінки окремої особистості.

Правова культура складає внутрішню, ментально-духовну сторону правової системи суспільства і глибоко пронизує правосвідомість, правові відносини, законність і правопорядок, правотворчу, правозастосовну і будь-яку іншу юридичну діяльність, регулює поведінку людей, рахуючись із соціокультурними, історичними особливостями, виступає інструментом досягнення соціальної стабільності.

Правова культура, як і культура в цілому, нерозривно пов'язана з історичними, етносоціальними, соціокультурними особливостями того чи іншого народу, суспільства, держави.

Безсумнівно, правова культура безпосередньо пов'язана з різноманітними суспільними процесами, залежить від змін, що відбуваються в суспільстві, і є їхнім сукупним виразом. У правовій культурі втілюються способи і результати людської діяльності. Будь-які великі зміни правової діяльності припускають одночасно і зміни правової культури.

У науковій літературі виділяють дві основні моделі розвитку правової культури.

1. Модель еволюційного розвитку. Ця модель припускає розвиток правової культури як процес сприйняття досвіду попередніх етапів і поколінь без-

конфліктної адаптації цього досвіду до нових умов. У цьому разі «культура дітей» є похід від «культури батьків».

2. Модель переривчастого розвитку. Для цієї моделі властиві розрив спадкоємності між поколіннями, несприйняття з тих чи інших об'єктивних і суб'єктивних причин традицій і настанов, що склалися у сфері правового спілкування на попередньому етапі. У цьому разі виникає протиставлення «культури дітей» і «культури батьків».

Правовий прогрес, якого прагне Україна, здійснюючи запровадження в життя ідеї створення громадянського суспільства та демократичної, соціальної, правової держави, може бути реальністю лише за умови, що політична і правова реформи поєднують з формуванням правової культури українського суспільства, усіх його соціальних груп. Більш того, без успіху в галузі формування правової культури населення ефективність реформ в Україні буде просто неможливою.

На формування правової культури впливає весь процес правотворчості, процес реалізації та застосування правових норм державними органами України, стан законності і правопорядку, розвиток правовідносин.

Розкриття рушійних сил правової культури суспільства дозволяє вивести дослідження правової культури на нові рубежі з урахуванням інтенсивних процесів взаємодії національних правових культур. Значення цієї проблеми для України розкривається на прикладі адаптації законодавства країни до міжнародних норм і стандартів прав людини, а також гармонізації законодавства України з нормативними актами Європейського Союзу.

Головну увагу в даному процесі потрібно зосередити на формуванні в кожній людині позитивно-правових знань та психологічних механізмів поваги до права в структурі правосвідомості; визначення (що потребує наукового поняття) теоретичної моделі та концепції формування правової культури особи.

В Україні має постійно підвищуватися необхідність активного формування правової культури всіх суб'єктів суспільних відносин, оскільки без них неможливо втілити в життя поставлену мету – побудову громадянського суспільства. Правова культура громадян є основою, фундаментом нового суспільства в Україні, адже громадяни – це єдиний чинник, здатний утворювати державу і правопорядок, приводячи в дію Конституцію України і законодавство. Успішне вирішення цих завдань залежить від багатьох чинників, але здебільшого від рівня організації правової освіти і виховання населення країни.

Виховання правової культури передбачає повагу до правової основи державного і громадського життя, до законів та інших правових актів; розуміння ролі права і переконання у необхідності точного додержання його норм і принципів; непримиренності до будь-яких порушень законності тощо: вимога знати, поважати і виконувати закони належить до основоположних у вихованні насамперед молоді, з тим щоб перетворити повагу до права і закону в особисте переконання людини, особливо молодой.

Прогресивні сили в усіх країнах виступають за широке інформування населення про чинні закони, що особливо стосуються його прав і свобод.

Досить важливу роль у визначенні спрямованості вчинку відіграють навички правової поведінки, без яких знання норми умоглядно, пасивно і може взагалі залишитися нереалізованим. На жаль, цьому елементу формування поведінки ні теорія, ні практика доки що не приділили достатньої уваги.

Можна виділити питання про те, як і про що треба інформувати населення, прагнучи підвищення рівня його соціально-нормативної поінформованості, а також політичної і правової культури. Слід мати на увазі, що нормативна інформація спрямовує позитивну поведінку в бажаному напрямі, попереджає про можливі санкції, знижує імовірність помилок і дає можливість особі не стати жертвою будь-яких незаконних дій.

Г. М. Куц, кандидат філософських наук, доцент

МЕДІАТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ: СИНТЕЗ ЛАТИНСЬКИХ ТА ВІЗАНТІЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Історично склалося так, що Україна перебуває на межі двох культур: між Сходом та Заходом. Саме ця «серединність» (медіативність) періодично призводить до різних форм протистоянь (релігійних, електоральних, соціокультурних тощо).

Переплетенню східної та західної традицій в українській культурі притаманна цікава специфіка. Якщо західна культурна традиція стала основою соціально-політичних взаємодій, то східна традиція у своїй основі є християнсько-духовною [3, с. 287]. Тобто, «східна» культурна традиція (або візантійсько-православна) поширювалася переважно на духовний рівень української культури. Стосовно суспільно-політичного рівня найчастіше відстежувалося неприйняття візантійських традицій, їхнє відторгнення. Зокрема, це стосувалося неприйняття ідеї щодо обмеження індивідуальної свободи, ідеї самодержавного деспотизму, експансіонізму тощо. Врешті, «переплітаючись та взаємодіючи, „східна” (візантійсько-православна) та „західна” (демократична) культурні традиції визначили характер та хід розвитку української суспільно-політичної думки» [3, с. 288].

Якщо в окресленому контексті звернутися до характеристики російської культури, то стає помітним той факт, що вона – порівняно із українською культурою – більшою мірою піддавалася впливам візантійської традиції. Насамперед це стосується суспільно-політичного рівня російської культури, на який східна культурна традиція (візантійська) поширила свій вплив. Значимо також, що російська та українська культури виявляють суттєві